ਬਾਲੂ ਸੁਦਾਮ ਖਾਲਦੇ ਅਤੇ ਅਨਜ

ਬਨਾਮ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ

(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1910 ਦਾ 2010)

ਮਾਰਚ 29, 2023

[ਸੁਧਾਂਸੂ ਧੁਲੀਆ ਅਤੇ ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860:

ਧਾਰਾਵਾਂ 302 ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ 34 – ਅਭਿਯੋਗ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੁਬਾਨੀ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕੇਸ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੋਟ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚੋਟਾਂ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਿਆ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, A-2 ਅਤੇ A-4 ਦਾ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ – ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ – ਫੈਸਲਾ: ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ – ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਨਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹਨ – ਬਚਾਵ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – PW 3 ਨੂੰ ਇਕ ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ ਗਵਾਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 6 ਅਤੇ 7, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ PW-3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ – ਜਖਮਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਉਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਧਾਰਾ 302 ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ – ਕੇਸ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ – ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਘਟਨਾ ਗਰਮ ਖੂਨੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਵੀ ਅਚਾਨਕ ਸੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨਿਹੱਥੇ ਅਤੇ ਬੇਬਸ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਨੌ ਵਾਰ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 6 ਅਤੇ 7.

ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ – ਫੈਸਲਾ: ਇਸ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਬੂਤ:

ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ – ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਮੁੱਲ – ਫੈਸਲਾ: ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਇੱਕ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ – ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਟ੍ਰੇਟ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜਾ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸਮੇਂ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੇਤਰੀ – ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਜਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮਾ – ਕਿਸਮ – ਫੈਸਲਾ: ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਜਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰ

ਬੰਨ੍ਹਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੇ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਝਾਅ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ – ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਖਿਲਾਫ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਿਧਾਂਤ/ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ: ਰੈਸ ਜੈਸਟੇਈ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ – ਨਿਯਮ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰੈਸ ਜੈਸਟੇਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੱਥ ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਨਾਲ "ਇੱਕੋ ਹੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ" ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾਵਾਂ 6 ਅਤੇ 7.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਇੱਕ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਟ੍ਰੇਟ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25]

1.2 ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜਾ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸਮੇਂ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਖੁਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜਾ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 27]

1.3 ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖੀਦੇਖੀ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1, 2, 3 ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖੀਦੇਖੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਨਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖੀਦੇਖੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕੱਠੀ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 28]

1.4 ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਬਹੁਤ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ "ਰੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ" ਅਤੇ "ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ" ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਕਾਂ ਦੇ ਸੁਥਰੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ" ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਦਿ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ। ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੇਵਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਮਾਸੂਮ/ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀਵਾਦ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 30]

1.5 ਜੇ ਬਚਾਅ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਝਾਅ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣਯੋਗ

ਹੋਵੇਗੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਰਿਆਇਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਉਪਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

1.6 ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਬੋਝ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਝਾਅ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਰਹ ਦੌਰਾਨ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਅਜਿਹਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।

1.7 ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੌਰਾਨ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਜਿਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਡਿ Dutyਟੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 41, 42]

1.8 ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਲੱਭਣਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਖੁਦ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੌਰਾਨ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੀ ਰੇਖਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਬਚਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੌਂਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43]

1.9 ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਸੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਕਿਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 44, 45]

1.10 ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੱਸੀ। ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ

ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਕਹਿਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਐਕਟ 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੱਥ ਜੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ "ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ" ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖਾਸ ਬਿਆਨ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਇਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਾਫੀ ਸਮਕਾਲੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਐਕਟ 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਤੇ 7 ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਏਬੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਵੀ ਚੋਟਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। [ਪੈਰਾਸ 46, 47, 49 ਅਤੇ 50]

1.11 ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੋਸ਼ਾਰੂ ਹੱਤਿਆ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਜਾਂ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਧਾਰਾ 300 ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਸਿਨੇ ਕੁਆ ਨੋਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਅਪਵਾਦ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਦੋਸ਼ਾਰੂ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਤਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ। [ਪੈਰਾ 57]

1.12 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ 7 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਕੀਤਾ। ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭਾਗ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 60]

1.13 ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 300 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ ਘਟਨਾ ਗਰਮ ਖੂਨ 'ਚ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਵੀ ਅਚਾਨਕ ਸੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਜੋ ਨਿਹੱਥਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸਹਾਇ ਸੀ, ਨੈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ। ਧਾਰਾ 300 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (3) ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਮਲੇ ਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਮੌਤ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੌਤ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਜਾਂ ਚੋਟਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 61, 62]

ਭਰਵਾਡਾ ਭੋਗਿਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ AIR 1983 SC 753 : [1983] 3 SCR 280; ਲੀਲਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ AIR 1995 SC 3717; ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ AIR 1959 SC 1012 : [1959] Suppl. SCR 875 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਬਬਲੀ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (1987) 2 SCC 34; ਤਰੁਣ ਬੋਰਾ ਉਰਫ ਆਲੋਕ ਹਜਾਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ 2002 Cri. LJ 4076; ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ AIR 1966 SC 1874 : [1966] Suppl. SCR 230; ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਯਵਰਾਪੁ ਪੁੰਨਯਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (1976) 4 SCC 382 : [1977] 1 SCR 601; ਸੁਖਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ (1999) 9 SCC 507 : [1999] 3 Suppl. SCR 314; ਗੋਵਿੰਦ ਪੁੱਤਰ ਸੋਨੇਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮ.ਪ੍ਰ. ਰਾਜ (ਡੀ.ਬੀ.) 2005 Cri.LJ 1244; ਪਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2004) 11 SCC 381 : [2004] 3 Suppl. SCR 389 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[1983] 3 SCR 280 ਪੈਰਾ 25 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

AIR 1995 SC 3717 ਪੈਰਾ 25 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 25

[1959] Suppl. SCR 875 ਪੈਰਾ 25 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 25

(1987) 2 SCC 34 ਪੈਰਾ 37 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 37

[1999] 3 Suppl. SCR 314 ਪੈਰਾ 48 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 48

[1977] 1 SCR 601 ਪੈਰਾ 54 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2004] 3 Suppl. SCR 389 ਪੈਰਾ 56 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 56

[1966] Suppl. SCR 230 ਪੈਰਾ 61 ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1910 ਦੀ 2010।

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 02.03.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 637 ਦੇ 2003 ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਕੇ. ਐਲ. ਜੰਜਾਨੀ, ਪੰਕਜ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਤਿਵਾਰੀ, ਕੈਲਾਸ਼ ਜੇ. ਕਸ਼ਯਪ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਭਿਕਲਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ, ਆਦਿਤਯ ਅਨਿਰੁੱਧ ਪਾਂਡੇ, ਭਾਰਤ ਬਗਲਾ, ਸੌਰਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਸਕਸੇਨਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਯਾਮਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 02.03.2009 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 637 ਦੇ 2003 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ 12.03.2003 ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਪੁਣੇ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 323 ਦੇ 2001 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਆਈਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ 1000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣਗੇ।

2. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302 ਅਤੇ 323 ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪੁਣੇ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੂਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 3 ਹਨ। ਮੂਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 4 ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

3. ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਕਿ 01.04.2001 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 11.15 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਪੀਡਬਲਿਊ 1, ਨਾਮਤ: ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ (ਐਕਸ. 7) ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਜਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਦੇ ਪਾਸੇ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਰੋਕਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਮੌਖਿਕ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਇੱਥੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੂਨੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ 'ਤੇ ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਕੋਲ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਦਰਾਂਤੀ ਵਰਗੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਖੀਰਕਾਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਿਆ।

4. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਵੱਲੋਂ 2.04.2002 ਨੂੰ ਰਾਤ 2 ਵਜੇ ਕੇ ਲਗਭਗ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖੂਨੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 3 ਯਾਨੀ ਨਾਸਿਰ ਖਾਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਸਪਤਾਲ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

5. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਐਕਸ.ਐਚ. 8 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ:-

"ਮੈਂ ਅਸਗਰ ਇਬਰਾਹਿਮ ਸ਼ੇਖ ਉਮਰ 22 ਸਾਲ, ਪੇਸ਼ਾ ਟਰਨਰ, ਲੋਹੀਆ ਨਗਰ; ਝੁੱਗੀ ਖੇਤਰ, ਪੁਣੇ ਦੇ 54 ਬੀਪੀ/251 ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ:

ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਤੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂਵਾਰ ਪੇਠ, ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਅਬਦੁਲ ਵਹਾਬ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਨਿਊ ਕੁਆਲਿਟੀ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਟਰਨਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ, ਯਾਨੀ 1.4.2001 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ 9.00 ਵਜੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਵਰਕਸ਼ਾਪ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਰਾਤ 11.15 ਵਜੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪਾਨਮਸਾਲਾ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਈ ਕਾਰ ਆਟੋ ਕੰਸਲਟੈਂਟ ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਕਿ ਲੋਹੀਆ ਲੋਹੀਆਨਗਰ, ਝੁੱਗੀ ਖੇਤਰ, ਪੁਣੇ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਅੱਬਾਸ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਸੰਤੋਸ਼ ਖਾਲਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਥਾਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ, ਅਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ "ਤਿੰਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਾਂ ਚੁਦਾਣ ਲਈ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡਾ ਪਲਾਨ ਕੀ ਹੈ"। ਸੰਤੋਸ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੁੱਤਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਗਭਗ 11.45 ਵਜੇ, ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਯਾਨੀ, ਬਾਲੂ ਖਾਲਦੇ, ਰਮੇਸ਼ ਮੋਹਿਤੇ, ਰਾਜੂ ਮੋਹਿਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਖਾਲਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਬਾਲੂ ਖਾਲੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ “ਬਾਜੂਲਾ ਹਾਥ”। ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨੇ ਬਾਲੂ ਖਾਲਦੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?” ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ “ਕਾਈਕੋ ਲਫਡਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ”। ਬਾਲੂ ਖਾਲਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਈ ਕੋਈਟਾ ਵਰਗਾ ਹਥਿਆਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਮੇਸ਼ ਮੋਹਿਤੇ ਨੇ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲੂ ਖਾਲਦੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਬਲੇਡ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇੱਕ ਫਿਰੋਜ਼ ਬਾਬੂਮੀਆਂ ਸ਼ੇਖ ਜੋ ਕਿ ਪੜੋਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਰਾਜੂ ਮੋਹਿਤੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ “ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?” ਸੰਤੋਸ਼ ਖਾਲਦੇ ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ ਬਾਬੂਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਭੱਜ ਗਏ। ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਖੱਬੇ ਪੈਰ, ਕਲਾਈ, ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਅੱਬਾਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਚੌਕੜੀ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਨਾਸਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਿਕਸ਼ਾ ਡਰਾਈਵਰ

ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਸੇ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਨਾਸਿਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਫਿਰੋਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਥਾਣਾ ਲੋਹੀਆਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ. ਪੁਲਿਸ ਤੁਰੰਤ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਏ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਸੂਨ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਸ਼ਿਫਟ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ।

6. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਇਥੇ ਜਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮੇ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ।

7. ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ। ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਸੀ।

8. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ Exh.8 ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹੇਠਾਂ:

“1. ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4, 01.04.2001 ਨੂੰ, ਲਗਭਗ 11.45 P.M. ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ, ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 54/ਬੀਪੀ, ਲੋਹੀਆਨਗਰ, ਪੁਣੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਕਾਰ ਆਟੋ ਕੰਸਲਟੈਂਟ ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਬਾਸ ਸਨੈਲਾ ਬੇਗ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਸਰਲ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ 34, ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਅਤੇ

2) ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਨ, ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਇਬਰਾਹਿਮ ਸ਼ੇਖ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਲ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 323 ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਦੇ ਅੰਦਰ. "

ਅਤੇ

"3) ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4, ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਨ, ਮਿਤੀ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ: ਸਕੂਟਰ ਨੰਬਰ ਐਮ.ਐਚ-12/ਵਾਈ 5079 ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਕੂਟਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 435 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੂਝ ਵਿੱਚ।" ਇਰਾਦਾ, ਸਿਕਲ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਜਗਰ ਇਬਰਾਹਿਮ ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 324 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ

ਸੰਹਿਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੂਝ ਵਿੱਚ।

ਅਤੇ

4) ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4, ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਨ, ਮਿਤੀ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਤੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ, ਇਕਲੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਅਗਾਊ, ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਜਗਰ ਇਬਰਾਹਿਮ ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਉਕਸਾਹਟ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 504 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੂਜਾ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 504 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ।

ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

9. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਤੀ ਗਵਾਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ:

(1) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ - ਐਕਸ. 7

(2) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 2 ਫਿਰੋਜ ਸ਼ੇਖ- ਐਕਸ. 9

(3) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 3 ਨਾਸਿਰ ਖਾਨ - ਐਕਸ. 10

(4) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 4 ਅਸਲਮ ਖਾਨ- ਐਕਸ. 11

(5) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 5 ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ- ਐਕਸ. 14

(6) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 6 ਸੁਹਾਸ ਕਲਾਸੇ- ਐਕਸ. 15

(7) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 7 ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਚਾਂਦੇ ਕਾਰ- ਐਕਸ. 18

(8) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 8 ਮੁਬਾਰਕ ਬੇਗ- ਐਕਸ. 21

(9) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 9 ਮਹਿੰਦਰ ਅਰੋਕਾਡੇ- ਐਕਸ. 22

(10) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 10 ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ- ਐਕਸ. 38 ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

10. ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ:

(i) ਇਨਕੁਆਸਟ ਪੰਚਨਾਮਾ$_{NONE\ NONE}$

(ii) ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ$_{NONE\ NONE}$

(iii) ਸਪੋਟ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦਾ ਪੰਚਨਾਮਾ)$_{NONE\ NONE}$

(iv) ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤਲਾਸ਼ੀ$_{NONE\ NONE}$

(v) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ NONE NONE

(vi) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ NONE NONE

11. ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਥੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ, 'ਦ ਸੀਆਰਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਹਿੰਦੀ ਏਕਤਾ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਸਨ। 09.03.2001 ਨੂੰ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਵਧ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ।

12. ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ, ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਮੂਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 4 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਲੈ ਕੇ ਇੱਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ

14. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤਥਾਕਥਿਤ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੰਸਕਰਣ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

15. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਮੈਡੀਕਲ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

16. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਜਾਂ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ।

17. ਆਖਰ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਮਾਮਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਤਲ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਸੂਰਵਾਰ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਮਲਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਉਸ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ 1 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਪਵਾਦ 4 ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦਿਆਂ।

ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

19. ਮਿਸਟਰ ਅਭਿਕਲਪ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਜੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

20. ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਕੋਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।

21. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]ਉਸ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਵਰਗੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਨੌ ਜਖਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਜਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

22. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹੈ ਜੋ ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਾਖਿਆਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

23.ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

24. ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ

25. ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਇੱਕ ਕਠਿਨ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਟ੍ਰੇਟ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

I. ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਛਾਪ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਬੇਹਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕ੍ਰੂਟਨਾਈਜ਼ ਕਰੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਮ ਲਹਿਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਹਿਲਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

II. ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਮ ਲਹਿਜੇ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

III. ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅੱਖਬਾਰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਬਣਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਉਸ ਦੀ ਸਾਖ ਨਾਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤਕ ਅਸੰਗਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

IV. ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹਾਈਪਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

V. ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਚਲਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ (ਚਾਹੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ) ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ।

VI. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਮੈਮੋਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸਕ੍ਰੀਨ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

VII. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਸੋਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

VIII. ਨਿਰੀਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਇੱਕ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਗਤੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਛਾਪ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਇਹ ਅਣਗੌਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

IX. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ।

X. ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਬਾਰੇ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲੋਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਪਲ 'ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਮਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਫਿਰ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

XI. ਗਿਆਰਵਾਂ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਲਝਣ ਜਾਂ ਗੜਬੜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XII. ਬਾਰਵਾਂ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਤੀਖੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਾਰਨ ਡੈਚਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੇਰਵੇ ਭਰ ਦੇਵੇ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਮਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੂਰਖ ਜਾਂ ਨਾਮਨਜ਼ੋਗ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਵਾਹ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਖਾਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

XIII. ਤੇਰਵਾਂ। ਇੱਕ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ ਭਾਵੇਂ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਲੱਗੇ, ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਿਛਲੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਕਰਨਾ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

[ਦੇਖੋ ਭਰਵਾਡਾ ਭੋਗਿਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ 1983 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 1096 : (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1983 ਐਸ.ਸੀ. 753) ਲੀਲਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1995 ਐਸ.ਸੀ. 3717 ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 1012)]

26. ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਜਖਮੀ ਅੱਖ-ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

(ਅ) ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਖਮੀ ਅੱਖ-ਗਵਾਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਾ ਹੋਣ।

(ਬ) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਏਗਾ ਨਹੀਂ।

(ਸੀ) ਜਖਮੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤੀ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਬਰਦਸਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਨਾਲ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(d) ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਾਇਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਜਾਵਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(e) ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਾਇਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਤਿਸ਼ਯੋਕਤੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਜਾਵਟ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ, ਅਤਿਸ਼ਯੋਕਤੀ ਜਾਂ ਸਜਾਵਟ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

(f) ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਮੈਮੋਰੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

27. ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਹਨ ਕਿ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਅਸੰਭਵ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਲਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਸਿਰਫ ਇਨਕਾਰ ਹੈ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਬਚਾਅ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ

ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗਵਾਹਾਂ ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 7), ਫਿਰੋਜ਼ ਬਾਬੂਮਿਯਾਂ ਸ਼ੇਖ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 9) ਅਤੇ ਨਾਸਿਰ ਖਾਨ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 10) ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੀ ਵਰਜਨ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹਨ।

29. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 9 ਅਤੇ 10 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ:

“9. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2, ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮਰਹੂਮ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਦੂਜੇ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘਾਇਲ ਅੱਬਾਸ ਨੂੰ ਲੋਹੀਆਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਅੱਬਾਸ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਘਾਇਲ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਸੱਸੂਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਮਲੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤੀਜੇ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ P.W.1, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਬਾਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ | ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਚੌਥਾ, ਇਹ ਹੈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੱਟ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਸੀ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਅੱਬਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੱਟ ਨੰਬਰ 9 ਹੈ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਨੰ.3 ਭਾਵ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ.2 ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੀ ਆਖਰੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਿ ਅੱਬਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰ. 'ਤੇ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ 9 ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅੱਬਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ, ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ.

10. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਅਤੇ 2 ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਗਵਾਹ, ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਨੰਬਰ 3 ਹੈ, ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਹੀਆਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅੱਬਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਸੂਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਪੁਲਿਸ ਯਾਦੀ ਨਾਲ ਸੱਸੂਨ ਹਸਪਤਾਲ ਗਏ ਸਨ ਇਲਾਜ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਸੱਟ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਵਾਹ ਨੰਬਰ 1, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਬਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. ਨੰਬਰ 7 ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ; ਅੱਬਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸੱਟ, ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੱਟ ਨੰਬਰ 9 ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਬਾਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ ਸੱਟ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਮ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਯਾਨੀ ਆਰਟੀਕਲ ਨੰਬਰ 16 ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ ਨੰਬਰ 17 ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

30. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਬਹੁਤ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦੁਆਰਾ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਲਾਤ" ਅਤੇ "ਸਾਬਤ ਤੱਥ" ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਅਣਦੇਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਕਾਂ ਦੇ ਸੁਥਰੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ" ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਆਦਿ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਨ/ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹਨ।

31. ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਨੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

32. ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, PW 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ (Exh.7), ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

"ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਅਚਾਨਕ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ, ਮੈਨੂੰ ਖੂਨੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਚੱਕਰ ਆਏ। ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਦ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਲੋਹੀਆ ਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਵੱਲ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਬਾਸ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ..."

33. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਉਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

34. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਚਾਅ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

35. ਤਰੁਣ ਬੋਰਾ ਉਰਫ ਅਲੋਕ ਹਜਾਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜ, 2002 ਕ੍ਰਿ. ਐਲ.ਜੇ. 4076 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਗੁਵਾਹਾਟੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 365 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(1) ਅਤੇ 3(5) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

36. ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਇਹ

ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਨਾਲ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"15. ਗਵਾਹ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ, ਹਮਲਾਵਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਸਾਮ ਦੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ (ਯੂ.ਐਲ.ਐਫ.ਏ.) ਬਾਰੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੀਜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ-ਕੁਮੁਦ ਕਾਕਤੀ." (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-2) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਕਾਕਤੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-3) ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਿਆ। ਥਾਂ ਦੁਲਿਆਤਾਫੇਰ ਸੀ; ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਕਰਾਹੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 6-7 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਤਰੁਣ ਬੋਰਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨੰਦੇਸਵਰ ਬੋਰਾ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਂਬੈਸਡਰ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।

16. ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਨਾ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:

"ਦੋਸ਼ੀ-ਤਰੁਣ ਬੋਰਾ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।"

17. ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਨਾ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਦੋਸ਼ੀ-ਤਰੁਣ ਬੋਰਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਤਰੁਣ ਬੋਰਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ ਇਕਾਰ ਇਨਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਗਵਾਹ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।"

37. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਬਬਲੀ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (1987) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 34, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਪੜ੍ਹਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 4, ਸੁਬੇ ਸਿੰਘ, ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਨਾ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੀ ਗਈ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਰੰਗ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਮਲੀ ਧਰਮ ਵੀਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 8 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉੱਲੇਖ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

"8. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 3, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਗ੍ਹਾ ਹਨੇਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਿਆ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

9. ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚਨਾ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 4, ਸੁਬੇ ਸਿੰਘ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਧਰਮ ਵੀਰ, ਨੇ ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਵੀਰ ਨੇ ਕ੍ਰੀਮ ਰੰਗ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 4 ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਵੀਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰੀਮ ਰੰਗ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ।" ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਝਾਅ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਰਮ ਵੀਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

38. ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗੱਲ ਸਪੱਸਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਗੱਲ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣਗੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

39. ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਆਇਤ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਉਸਦੇ ਗਾਹਕ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬੰਨ੍ਹਣਗੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਰਿਆਇਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਉਪਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

40. ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਬੋਝ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਵੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਅੱਖਵਾਹਨੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਖਵਾਹਨੇ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਵਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਅੱਖਵਾਹਨੇ ਦੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਝਾਅ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜੇਕਰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹਰ ਵਾਰ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਜਿਹਾ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।

41. ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਟਰਾਇਲ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੀ ਛੋਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਜਿਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

42. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਏ ਦੇ ਹਨ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

43. ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਏ ਆਮ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਕ੍ਰਾਸ-ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ- ਇੱਕ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਪੈਰਾ. ਜਿਰਹਾ ਦੀ ਲਾਈਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਚਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇਗਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। s/o ਸੋਨੇਰਾਮ ਬਨਾਮ M.P ਰਾਜ 2005 Cri.LJ 1244 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੈਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:

"27. ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾ ਤਾਂ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਸਾ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਨਿੱਜੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਦੁਆਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਲਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਆਇਕਤਾ ਵਕਾਲਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਖੋਜਣ, ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਈਮਾਨ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਟੈਸਟ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਪੱਖਪਾਤ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਉੱਚਿਤ ਮੋਟੀਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਸਖਤ ਪਰੀਖਿਆ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਸ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬੌਧਿਕ ਯਤਨ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੰਬਾਈ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। (ਵੇਖੋ Wrotescey ਦੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ 'ਤੇ)। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਨੂੰ ਹੈਰਾਸਮੈਂਟ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ [ਵੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, 1996 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 316]।

44. ਜਿਰਹ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਚਾਵ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਸੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

45. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਕਿਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਅਧੀਨ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਚਾਵ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੀੜਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਝਾਅ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੋਸ਼ ਕਬੂਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਚਾਵ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚਾਵ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੁਝਾਅ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਬੂਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਜੇਕਰ ਬਚਾਵ ਪੀੜਤਾ ਦੀ ਜਿਰਹ ਵਿੱਚ, ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸੁਝਾਅਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਵ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਬਚਾਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਬਚਾਵ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਵ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜ਼ਰੂਰ ਅਜਿਹੇ ਬਚਾਵ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਵ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰੇਸ ਜੇਸਟਾਈ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

46. ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨਾਸਿਰ ਰਜਾਕ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ (ਐਕਸ. 10) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 11.30 ਵਜੇ, ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 10-15 ਮੁੰਡੇ "ਸਾਈ ਕਾਰ ਆਟੋ ਕੰਸਲਟੈਂਟ" ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਝਗੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਨਾਸਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰੋਜ਼ (ਪੀਡਬਲਿਊ 2) ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸਗਰ ਨੇ ਨਾਸਿਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨਾਸਿਰ, ਅਸਗਰ ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨਾਸਿਰ ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਸਿਰ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੱਸੀ। ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨਾਸਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨਾਸਿਰ ਦੀ ਇਸ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

47. ਉਕਤ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਨਾਸਿਰ ਰਜਾਕ ਖਾਨ (ਐਕਸ. 10) ਨੂੰ ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਕਹਿਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਐਕਟ 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹੈ:

"6. ਉਹ ਤੱਥ ਜੋ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਹਨ–
ਤੱਥ ਜੋ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ."

48. ਸੁਖਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ (1999) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 507 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਤੇ 7 ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਸੀ:–

"6. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਣਵਾਈ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅੰਤਰਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਫੈਬਰੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੋਣ। ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਗਮੋਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ:–

"ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਵਾਦ [ਤੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ] ਇੱਕ ਉਚਾਰਨ ਹਾਇਪੋਥੈਸਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰ-ਬ੍ਰੇਕ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ) ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਉਫਾਨ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਤੱਥ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਭਾਵੇਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।"

7. ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ (ਪੰਦਰਾਂਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:-

"1. ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ (ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ) ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਾਥ ਹਨ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਨਾਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਵਤੰਤਰ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ।

2. ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਸਮਕਾਲੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਭੂਤਕਾਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3. ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਇਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪੀੜਤ, ਹਮਲਾਵਰ ਅਤੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ। ਸਾਜਿਸ਼, ਦੰਗੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ।

4. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮਝਾਉਣ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹਨ, ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

49. ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੈਸ ਗੇਸਟੇਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੱਥ ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਨਾਲ "ਇੱਕੋ ਹੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ" ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿਆਨ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਇਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਸਮਕਾਲੀਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ।

50. ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਤੇ 7 ਦਾ ਜਵਾਬ ਐਕਟ 1872 ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ 3 ਨਾਸਿਰ ਰਜਾਕ ਖਾਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਤੁਰੰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਤੋਂ ਅੱਬਾਸ ਬੇਗ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਵੀ ਚੋਟਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਸਗਰ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਾਰੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 300 ਲਈ ਚੌਥੀ ਅਪਵਾਦ 4

51. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 300 ਲਈ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਂਗੇ। ਪਰ, ਅਸੀਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸ਼ਵ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਪੀਡਬਲਿਊ 7, ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦੇਕਰ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

52. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ 7 ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 18 ਦੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"1. 02.04.2001 ਨੂੰ ਮੈਂ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੱਬਾਸ ਸਨੋਲਾ ਬੇਗ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਖਡਕ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੋਰਚਰੀ 'ਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨਕੁਏਸਟ ਪੰਚਨਾਮਾ ਵੀ ਸੀ। ਅਨੁਸਾਰਨ, ਮੈਂ ਉਸੇ ਦਿਨ 6.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 7.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

2. ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਮੈਂ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ: -

1) ਕੱਟਣ ਦੀ ਸੱਟ-ਖੱਬੇ ਹੱਥ 3 ਸੈ.ਮੀ. ਕਲਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤਿਰਛੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਮੋਟਾਈ 'ਚ ਕੱਟ, ਮੈਟਾਕਾਰਪਸ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਫ ਕੱਟ ਫ੍ਰੈਕਚਰ;

2) ਕੱਟਣ ਦੀ ਸੱਟ-ਖੱਬੇ ਕਲਾਈ ਮੈਡੀਕਲੀ ਤਿਰਛੀ 4x1 ਸੈ.ਮੀ. ਅਧੀਨ ਉਲਨਾ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਫ ਕੱਟ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਜੋ ਇਸਦੀ ਪੂਰੀ ਮੋਟਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ;

3) ਰੇਖਿਕ ਖਰੋਂਚ-ਖੱਬੇ ਕਲਾਈ ਦੋਰਸਮ 2 ਸੈ.ਮੀ. ਤਿਰਛੀ;

4) ਕੱਟਣ ਦੀ ਜੁਰੀ ਉੱਪਰ ਲੜਾਈ ਬਾਂਹ ਫਲੈਕਸ ਜਾਂ ਪਹਿਲੂ ਮੱਧ ਤੀਜੀ ਤਿਰਛੀ; 3.5 ਸੈ.ਮੀ. ਗੈਪਿੰਗ-ਮੈਡੀਕਲੀ ਚਮੜੀ ਗੂੜ੍ਹੀ;

5) ਕੱਟਣ ਦੀ ਸੱਟ ਉੱਪਰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੋਰਸਮ-ਤਿਰਛੀ ਓਬਲਿਕ ਮਿਡ ਪ੍ਰੋਕਸੀਮਲ ਖੇਤਰ, 2.5 ਸੈ.ਮੀ. ਗੈਪਿੰਗ ਚਮੜੀ ਗੂੜ੍ਹੀ;

6) ਰੇਖਿਕ ਖਰੋਂਚ ਸੱਜੇ ਅਤੇ ਇਨਫਰਾਕਲੈਵੀਕੁਲਰ ਖੇਤਰ 4 ਸੈ.ਮੀ. ਤਿਰਛੀ।"

7) ਰੇਖਿਕ ਖਰੋਂਚ-ਖੱਬੇ ਮਿਡ ਸਕੈਪੁਲਰ ਖੇਤਰ ਲੰਬਕਾਰੀ ਤਿਰਛੀ-5ਸੈ.ਮੀ.

8) ਖਰੋਂਚ ਸੱਜੇ ਕੰਧੇ ਪਿੱਛੇ, 0.5 x 4 ਸੈ.ਮੀ. ਤਿਰਛੀ।

9) ਛੁਰਾ ਘੁੰਪਣਾ, ਲੰਬਕਾਰੀ ਸਥਿਤ ਅਗਲੇ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸੱਜੇ ਮਿਡ ਕਲੈਵੀਕਲ, ਮਾਪ 7.5 ਸੈ.ਮੀ. x 0.8 ਤੋਂ 2.5 ਸੈ.ਮੀ. ਘਾਵ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਸਿਰਾ ਘੁੰਮਾਵਦਾਰ ਕਿਨਾਰੇ ਨਾਲ, ਉੱਪਰਲਾ ਅਤੇ ਕੋਣ ਸਾਫ ਕੱਟ, ਕਿਨਾਰੇ ਸਾਫ ਕੱਟ। ਘਾਵ ਸੱਜੇ ਥੋਰੈਸਿਕ ਗੁਹਾ 'ਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ।

ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੱਟਾਂ:- ਛਾਤੀ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪਲੂਰਾ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਜੇ 2ਜੀ ਪਸਲੀ ਆਪਣੀ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ 3ਜੀ ਸੱਜੀ ਪਸਲੀ ਉੱਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਾਫ ਕੱਟ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਛੁਰਾ ਘੁੰਪਣਾ ਸੱਜੇ 2ਜੀ ਇੰਟਰਕੋਸਟਲ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ 1 ਤੋਂ 1.5 x 3 ਸੈ.ਮੀ.

ਫੇਫੜੇ ਦੇ ਸੱਜੇ ਉੱਪਰਲੇ ਲੋਬ ਵਿੱਚ ਕੱਟੇ ਗਏ ਜ਼ਖਮ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੰਬਵਤ ਤਿਰਛਾ 1.2 ਸੈ.ਮੀ. ਅਤੇ 3.5 ਸੈ.ਮੀ.

ਸੱਜੇ ਮੱਧ ਲੋਬ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਜ਼ਖਮ, ਊਤਕ ਵੱਲ 1.5 ਸੈ.ਮੀ. ਹੇਠਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਇਆ।

ਸੱਜੇ ਫੁਫਫੁਸਦੀ ਧਮਨੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਵੇਨਾ ਕੇਵਾ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਟੇ ਗਏ-ਲੂਮੀਨਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਏ।

ਸੱਜੇ ਪਲੂਰਲ ਗੁਹਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਥਾਂ ਸਨ।

ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਹਾਲੀਆ ਸਨ।

ਸਿਰ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਖਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਅੰਗ ਫਿੱਕੇ ਸਨ। ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਗੰਧ ਦੇ ਪੇਸਟ ਨਾਲ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਸੀ।

ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਖੂਨ ਨੂੰ ਗਰੁੱਪਿੰਗ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ।

ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅੱਬਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸਦਮੇ ਅਤੇ ਛੁਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ।

ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਪੀ.ਐਮ. ਨੋਟਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਇਸਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਸਹੀ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਐਕਸ. 19 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 9 ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜ਼ਖਮ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਸਧਾਰਣ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਨ। ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਤਿੱਖੇ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਨੁੱਕੀਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 9 ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਆਰਟੀਕਲ ਨੰਬਰ 17 ਉਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਕੱਟੇ ਗਏ ਜ਼ਖਮ ਸਨ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਰੈਕਚਰ ਸੀ। ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 8 ਆਰਟੀਕਲ ਨੰਬਰ 16- ਦਰਾਂਤੀ ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ ਨੰਬਰ 17 ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹਨ।

53. ਸਵਾਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਡ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"300. ਕਤਲ.—ਇੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੱਡੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਕਤਲ ਹੈ; ਜੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਨਬੁੱਝ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ—" ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਦੂਜਾ.—ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਉਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ—

ਤੀਜਾ.—ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਜੋ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ,—

ਚੌਥਾ.—ਜੇਕਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਇੰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਭਵਤ: ਮੌਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਮੌਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਚੋਟ ਦਾ ਜੋਖਮ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ

(ਅ) ਏ ਨੇ ਜ਼ੈਡ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ। ਜ਼ੈਡ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਣ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਏ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ।

(ਬ) ਏ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੈਡ ਅਜਿਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੈਡ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਏ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਏ, ਇਹ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜ਼ੈਡ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਵਾਰ ਮਾਰੇ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਬਣੇ, ਇੱਥੇ ਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਮੌਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ।

(ਸੀ) ਏ ਨੇ ਜ਼ੈਡ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਵਾਰ ਜਾਂ ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਘਾਉ ਮਾਰਿਆ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੈਡ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਣ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਥੇ, ਏ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੈਡ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

(ਡੀ) ਏ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਇਕ ਭੀੜ 'ਚ ਲੋਡ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤੋਪ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਏ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਯੋਜਨਾ ਨਾ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ।

ਅਪਵਾਦ 1.—ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।—
ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧੀ, ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਤੇਜਨਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਤੇਜਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਹਾਦਸੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਵਾਦ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਹੈ:—

ਪਹਿਲਾਂ.—ਕਿ ਉਤੇਜਨਾ ਅਪਰਾਧੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਭੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਵੈਚਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਉਕਸਾਈ ਗਈ।

ਦੂਜਾ.—ਕਿ ਉਤੇਜਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਤੀਜਾ.—ਕਿ ਉਤੇਜਨਾ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਕਿ ਉਤੇਜਨਾ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਪਰਯਾਪਤ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਕਤਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ

(ਏ) ਏ, ਇੱਕ ਭੜਕਾਹਟ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ Z ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ Y, Z ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਉਕਸਾਉਣਾ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦੁਰਘਟਨਾ ਜਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਭੜਕਾਹਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ.

(b) Y ਇਸ 'ਤੇ A. A ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ, Y 'ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਣਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ Z ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਏ ਨੇ ਜ਼ੈੱਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਏ ਨੇ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਕਤਲ.

(c) A ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ Z, ਇੱਕ ਬੇਲੀਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਏ ਅਚਾਨਕ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਸਕ ਜਨੂੰਨ, ਅਤੇ ਜ਼ੈਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਭੜਕਾਹਟ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ।

(ਡੀ) ਏ ਜੇਡ, ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਅੱਗੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਡ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਏ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਅਤੇ ਕਿ ਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਜੁਨੂਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਹੈ।

(e) ਏ ਜ਼ੇਡ ਦੀ ਨੱਕ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੇਡ, ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ, ਏ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਏ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਜੁਨੂਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ੇਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਕਿ ਉਕਸਾਹਟ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(f) ਜ਼ੇਡ ਬੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਕਸਾਹਟ ਨਾਲ ਬੀ ਹਿੰਸਕ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏ, ਇੱਕ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ, ਬੀ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ੇਡ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਾਲ, ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੀ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਜ਼ੇਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਏ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਅਪਵਾਦ 2.—ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਅਪਰਾਧੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਸਰਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਚਾਅ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਮਨਸ਼ਾ ਬਿਨਾਂ।

ਉਦਾਹਰਣ

ਜ਼ੇਡ ਏ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਚਾਬੁਕ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚੇ। ਏ ਇੱਕ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੇਡ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਚਾਬੁਕ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ, ਜ਼ੇਡ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਏ ਨੇ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਪਰ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਪਵਾਦ 3.—ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਅਪਰਾਧੀ, ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ, ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਬੈਰ ਭਾਵਨਾ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਪਵਾਦ 4.—ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੱਤਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਕ ਜੁਨੂਨ ਉੱਤੇ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਬੇਜਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਰੂਰ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ:

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਹ ਗੌਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਗ਼ ਕਿਹੜਾ ਪੱਖ ਉਕਸਾਹਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਪਵਾਦ 5.—ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ

ਏ, ਉਕਸਾਹਟ ਦੇ ਕੇ, ਸਵੈਚ੍ਛਾ ਨਾਲ, ਜ਼ੈਡ, ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ, ਜ਼ੈਡ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਏ ਨੇ ਕਤਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ।"

54. ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੇਸ ਸਟੇਟ ਆਫ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਯਵਾਰਾਪੂ ਪੁੰਨਯਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਤਲ ਅਤੇ ਕਤਲ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"12. ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ, “ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਇੱਕ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਤੇ “ਕਤਲ” ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ। ਸਾਰੇ “ਕਤਲ” “ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਹਨ ਪਰ ਇਸਦਾ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾਵੇ, “ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਬਿਨਾ "ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ" ਦੇ, “ਕਤਲ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਹੈ। ਇਸ ਆਮ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੋਡ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਪਹਿਲੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ”। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 300 ਵਿੱਚ “ਕਤਲ” ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਨੂੰ “ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ। ਫਿਰ, ਇੱਥੇ “ਤੀਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵੀ, ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀਆਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਧਾਰਾ 304

ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ।

13. “ਕਤਲ” ਅਤੇ “ਮਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ” ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਭੇਦਕ ਸੂਝ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਣ ਦੇਣ, ਤਾਂ ਭ੍ਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਰੀਕਾ ਧਾਰਾਵਾਂ 299 ਅਤੇ 300 ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕੁੰਜੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰੱਖਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਭੇਦ ਦੇ ਅੰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਾਰਣੀ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਧਾਰਾ 299

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ-

ਇਰਾਦਾ

(ਅ) ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ; ਜਾਂ
(ਬ) ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ; ਜਾਂ

ਜਾਣਕਾਰੀ

(ਸੀ) ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ,

ਧਾਰਾ 300

ਕੁਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਕਤਲ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ -

ਇਰਾਦਾ

(ਇ) ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ; ਜਾਂ
(ਈ) ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ

ਜਾਣਕਾਰੀ

(ਈਈ) ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਇੰਨੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਿਤ ਚੋਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

14. ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬ) ਧਾਰਾ 300 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਟ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਚੋਟ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਹਾਲਤ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ “ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ” ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਇਸ ਚੋਟ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਤਲ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 300 ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਉਦਾਹਰਣ (ਬ) ਇਸ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

15. ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਅਪਰਾਧੀ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ: ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (2) ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਹਮਲਾਵਰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਡੇ ਜਿਗਰ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ; ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਤਿੱਲੀ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰ ਦਿਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਕਾ ਉਸ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿਗਰ ਦਾ ਫਟਣਾ; ਜਾਂ ਤਿੱਲੀ ਜਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਖਾਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

16. ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (3) ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ "ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ" ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ "ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ" ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਫਰਕ ਬਾਰੀਕ ਪਰ ਅਸਲੀ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (3) ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਤੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇਹ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ ਜੋ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਨਿਮਨ ਪੱਧਰ ਕੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਵਿੱਚ "ਸੰਭਾਵਨਾ" ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ "ਸੰਭਾਵਿਤ" ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। "ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ... ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਚੋਟ ਦਾ "ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਿਤ" ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ।

17. ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਮੌਤ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੌਤ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਜਾਂ ਚੋਟਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਰਾਜਵੰਤ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1966 ਐਸ.ਸੀ. 1874 : 1966 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 230 : 1966 ਕ੍ਰਿ. ਐਲ.ਜੇ. 1509.] ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

18. ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 465 : 1958 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1495 : 1958 ਕ੍ਰਿ. ਐਲ.ਜੇ. 818.] ਵਿਚ ਵਿਵੀਅਨ ਬੋਸ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ (ਪੰਨਾ 1500 'ਤੇ):

"ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 300, 'ਤੀਜੇ' ਅਧੀਨ ਇਕ ਮਾਮਲਾ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਮੌਜੂਦ ਹੈ; ਦੂਜਾ ਚੋਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਜਾਂਚਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੋਟ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾਵਸ਼ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੋਟ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਚੋਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।"

19. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਲੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ

ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਪਰਾਧ "ਕਤਲ" ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 300 ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਉਦਾਹਰਣ (ਸੀ) ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

20. ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਧਾਰਾ (4) ਦੋਵੇਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਧਾਰਾ (4) ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਥੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ — ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ — ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਸਦੇ ਤੁਰੰਤ ਖਤਰਨਾਕ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਯਕੀਨੀਅਤ ਤੱਕ ਹੈ। ਅਪਰਾਧੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਕਤ ਚੋਟ ਦਾ ਜੋਖਮ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

21. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ, ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ "ਕਤਲ" ਹੈ ਜਾਂ "ਕਤਲ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ", ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਣਿਕ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਦੂਜੇ ਪੜਾਵ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਉਹ ਕੰਮ "ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ" ਨੂੰ ਧਾਰਾ 299 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਦਾ ਪੜਾਵ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪੜਾਵ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ "ਕਤਲ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ", ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਤੀਜੀ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 300 ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਅਜੇ ਵੀ "ਕਤਲ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ" ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ।

55. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹਾਦਸੇ ਜਾਂ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਘਟਨਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

56. ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਲੋੜਾਂ v. ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2004) 11 SCC 381 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“ਧਾਰਾ 300 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਪਵਾਦ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਉਕਸਾਹਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਅਪਵਾਦ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਦਾ ਸਥਾਨ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ। ਅਪਵਾਦ ਉਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਪਰ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਉਹ ਗਰਮ ਜੋਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਹਿਲੇ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਉਕਸਾਹਟ ਹੈ, ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ; ਪਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਟ ਉਸ ਉਕਸਾਹਟ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਚੌਥਾ ਅਪਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ,

ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਝਗੜਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਕਸਾਹਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਨੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। "ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਆਪਸੀ ਉਕਸਾਹਟ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਤੋਂ ਮੁੱਕੇ। ਫਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਤਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕਪਾਸੀ ਉਕਸਾਹਟ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਦੋਸ਼ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਜਿਆਦਾ ਉਚਿਤ ਅਪਵਾਦ ਪਹਿਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਪਿਛਲੀ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜੇ ਦੂਜਾ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਮੋੜ ਤੱਕ ਨਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋੜ ਨਾ ਲੈਂਦਾ। ਫਿਰ ਆਪਸੀ ਉਕਸਾਹਟ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਲੜਾਕੂ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: (ਅ) ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਦੇ; (ਬ) ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ; (ਸ) ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਣਉਚਿਤ ਫਾਇਦੇ ਜਾਂ ਕਰੂਰ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ; ਅਤੇ (ਦ) ਲੜਾਈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਲੱਭੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਧਾਰਾ 300 ਵਿੱਚ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ "ਲੜਾਈ" ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋਸ਼ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੋਸ਼ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੌਖਿਕ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਲੜਾਈ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਅਚਾਨਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਣਉਚਿਤ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿ

o(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

57. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਸਿਨੇ ਕੁਆ ਨੇਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਅਪਵਾਦ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਐਸਾ ਕਤਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਤਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਪਵਾਦ 4 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

"ਅਪਵਾਦ 4.—ਜੇਕਰ ਕੁਸੂਰਵਾਰ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਦੇ, ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ, ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ, ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਜਾਂ ਕਰੂਰ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

58. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਵਾਦ 4 ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਮਲਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਚਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ:

(i) ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਸੀ;

(ii) ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ;

(iii) ਕੰਮ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (iv) ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਕੋਈ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂ ਕਰੂਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

59. ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਸਾਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ (ਅ) ਬਿਨਾ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਦੇ, (ਬ) ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ, (ਸ) ਬਿਨਾ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੇ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਲਿਆ ਜਾਂ ਕਰੂਰ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਢੰਗ

ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ (ਦ) ਲੜਾਈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

60. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ 7 ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟ ਮੌਰਟਮ ਕੀਤਾ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭਾਗ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ।

61. ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ ਘਟਨਾ ਗਰਮ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਵੀ ਅਚਾਨਕ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉੱਤੇ ਨੌ ਵਾਰ ਮਾਰੇ ਜੋ ਨਿਹੱਥਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਬਸ ਸੀ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (3) ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਮੌਤ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੌਤ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਜਾਂ ਚੋਟਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 1966 ਐਸ.ਸੀ. 1874 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਬਿੰਦੂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

62. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਸਵਾਦਿਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਚੁਕਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

63. ਨਤੀਜਤਨ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

64. ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਦੋਨੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ 01.10.2010 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ 04.03.2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬੌਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

65. ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

66. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਪਟਾਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਆਦਿਤਯਰਾਜ ਪਾਟੋਦੀਆ ਅਤੇ ਰਾਖੀ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate